

ROZDZIAŁ I 7

WSTĘP DO ANATOMII

SZKIELET OSIOWY WRAZ Z POŁĄCZENIAMI

ROZDZIAŁ II 39

SZKIELET I POŁĄCZENIA KOŃCZYNY GÓRNEJ

ROZDZIAŁ III 61

SZKIELET I POŁĄCZENIA KOŃCZYNY DOLNEJ

ROZDZIAŁ III 97

CZASZKA

PODZIAŁ CIAŁA NA OKOLICE

Ciało ludzkie jest zbudowane z następujących części:

- a) **głowa** (head) *caput*,
- b) **szyja** (neck) *collum*,
- c) **tułów** (trunk) *truncus*:
 - **klatka piersiowa** (thorax) *thorax*,
 - **brzuch** (abdomen) *abdomen*,
- d) **kończyny górne** (superior limbs) *membra superiora*,
- e) **kończyny dolne** (inferior limbs) *membra inferiora*.

Części ciała ludzkiego podzielone są na obszary zwane **okolicami** ciała (regions) *regiones*, które są istotne i używane w praktyce klinicznej w celu określenia topografii narządów, lokalizacji zmian chorobowych bądź położenia ran lub blizn. Przykłady zastosowań klinicznych:

- blizna poprzeczna obecna w okolicy łonowej sugeruje przejście przez pacjentkę cięcia cesarskiego (tzw. cięcie Pfannenstiela),
- blizna obecna w okolicy bocznej prawej brzucha, w dolnym prawym kwadrancie, to prawdopodobnie pozostałość po wycięciu wyrostka robaczkowego (cięcie wykonane w punkcie McBurneya lub Lanza),
- obrzmienie w okolicy podkolanowej – w dole podkolanowym – to torbiel Bakera lub tętniak tętnicy podkolanowej,
- ból w okolicy podżebrowej prawej to m.in. objawy schorzenia wątroby lub pęcherzyka żółciowego,
- ból w okolicy nadbrzuszej to prawdopodobnie schorzenie żołądka (wrzody, przepuklina przełykowa, refluks żołądkowo-przełykowy, ale też **brzuszna postać zawału serca!** (zawał mięśnia sercowego objawiający się tylko dolegliwościami brzuszными – np. pieczenie w nabrzuszu lub ból żołądka – bez objawów ze strony serca),
- pacjent z raną kłutą okolicy pępkowej może mieć uszkodzone jelito cienkie, ale również przebitą aortę brzuszną lub żyłę główną dolną,
- obrzęk w okolicy przyusznico-żwaczowej może być powiększonym węzłem chłonny, chorobą zakaźną (świnka) lub niedrożnością przewodu wyprowadzającego ślinianki przyusznej, którą może powodować kamień,
- zgrubienie na okolicy ramieniowej przedniej może być przerwanym ścięgnem mięśnia dwugłowego ramienia.

OKOLICE CIAŁA NA GŁOWIE

Części nieparzyste – okolice	Części parzyste – okolice
okolica czołowa (frontal region) <i>regio frontalis</i>	okolica skroniowa (temporal region) <i>regio temporalis</i>
okolica ciemieniowa (parietal region) <i>regio parietalis</i>	okolica oczodołowa (orbital region) <i>regio orbitalis</i>
okolica potyliczna (occipital region) <i>regio occipitalis</i>	okolica podoczodołowa (infraorbital region) <i>regio infraorbitalis</i>
okolica nosowa (nasal region) <i>regio nasalis</i>	okolica jarzmowa (zygomatic region) <i>regio zygomatica</i>
okolica ustna (oral region) <i>regio oralis</i>	okolica przyuszniczo-żwaczowa (parotideomasseter region) <i>regio parotideomasseterica</i>
okolica bródkowa (mental region) <i>regio mentalis</i>	okolica policzkowa (buccal region) <i>regio buccalis</i>
	okolica uszna (auricular region) <i>regio auricularis</i>

OKOLICE CIAŁA NA SZYI

Część przednia to w ścisłym znaczeniu **szyja** (neck) *cervix* oraz część tylna **kark** (nape, nucha) *nucha*. Granica między nimi biegnie od **wyrostka barkowego** (acromion) *acromion* do **wyrostka sutkowego** (mastoid process) *processus mastoideus* wzdłuż przedniego brzegu **mięśnia czworobocznego** (trapezius muscle) *musculus trapezius*.

Na karku znajduje się **okolica szyi tylna** (posterior region of the neck) *regio colli posterior*, a z przodu **okolica szyi przednia** (anterior region of the neck) *regio colli anterior* z **trójkątami podżuchwowym** (submandibular triangle) *trigonum submandibulare* i **tętnicy szyjnej** (carotid triangle) *trigonum caroticum* oraz **okolica mostkowo-obojęczkowo-sutkowa lewa i prawa** (sternocleidomastoid region left and right) *regio sternocleidomastoidea sinistra et dextra* z **dołem nad-obojęczkowym mniejszym** (supraclavicular minor region) *fossa supraclavicularis minor*. Bocznie znajduje się **okolica szyi boczna** (lateral region of the neck) *regio colli lateralis* z **dołem nadobojęczkowym większym** (supraclavicular triangle) *fossa supraclavicularis major* oraz trójkątem łopatkowo-czworobocznym (*trigonum omotrapezoideum*). Dół nadobojęczkowy większy nazywany jest również **trójkątem łopatkowo-obojęczkowym** (omoclavicular triangle) *trigonum omoclavicularis*.

OKOLICE CIAŁA – TUŁÓW

Tułów dzielimy na klatkę piersiową, grzbiet, brzuch i miednicę.

Okolice klatki piersiowej

Okolice parzyste	Okolice nieparzyste
okolica podobojczykowa (subclavian region) <i>regio subclavicularis</i>	okolica mostkowa (sternal region) <i>regio sternalis</i>
okolica sutkowa (pectoral region) <i>regio mammaria</i>	
okolica pachowa (axillar region) <i>regio axillaris</i>	

Okolice grzbietu

Okolice parzyste	Okolice nieparzyste
okolica łopatkowa (scapular region) <i>regio scapularis</i>	okolica kręgową (vertebral region) <i>regio vertebralis</i>
okolica podłopatkowa (infrascapular region) <i>regio infrascapularis</i>	okolica krzyżowa (sacral region) <i>regio sacralis</i>
okolica lędźwiowa (lumbar region) <i>regio lumbalis</i>	

Okolice brzucha

Granice wyznaczające okolice brzucha biegną w linii pionowej w połowie łuku żebrowego oraz w liniach poziomych w przedłużeniu chrząstki X żebra oraz na linii łączącej grzebień biodrowe.

Okolice parzyste	Okolice nieparzyste
okolica podżebrza (hypochondriac region) <i>regio hypochondriaca</i>	okolica nadbrzuszną (epigastric region) <i>regio epigastrica</i>
okolica boczna brzucha (lumbar region) <i>regio abdominalis lateralis</i>	okolica pępkowa (umbilical region) <i>regio umbilicalis</i>
okolica pachwinowa (inguinal region) <i>regio inguinalis</i>	okolica łonowa (podbrzuszną) (hypogastric region) <i>regio pubica/hypogastrica</i>

Okolice tułowia przedłużają się w **okolice kroczową** (perineal region) *regio perinealis* i **odbytową** (anal region) *regio analis*.

OKOLICE NA KOŃCZYNIE GÓRNEJ

Kończyna górna rozpoczyna się **okolica naramienną** (deltooid region) *regio deltoidea* zlokalizowaną na górno-bocznej części ramienia, z przodu znajduje się **okolica ramienna przednia** (brachial anterior region) *regio brachii anterior*, a z tyłu **ramienna tylna** (brachial posterior region) *regio brachii posterior*. Z przodu stawu łokciowego usytuowana jest **okolica łokciowa przednia** (cubital anterior region) *regio cubitalis anterior* z **dołem łokciowym** (cubital fossa) *fossa cubitalis*, a z tyłu **okolica łokciowa tylna** (cubital posterior region) *regio cubitalis posterior*.

Na przedniej powierzchni przedramienia znajduje się **okolica przednia** (antebrachial anterior region) *regio antebrachii anterior*, na tylnej zaś – **okolica tylna** (antebrachial posterior region) *regio antebrachii posterior*. Przednia część ręki to **dłoń** (palm) *palma manus*, a tylna to **grzbiet ręki** (dorsum) *dorsum manus*.

OKOLICE NA KOŃCZYNIE DOLNEJ

Na kończynie dolnej na pośladku znajduje się **okolica pośladkowa** (gluteal region) *regio glutealis*, niżej rozciąga się **okolica tylna uda** (femoral posterior region) *regio femoris posterior*, a z przodu jest **okolica przednia uda** (femoral anterior region) *regio femoris anterior*. Poniżej uda zlokalizowana jest **okolica przednia kolana** (patellar region) *regio genus anterior* przechodząca w **przednią goleni** (crural anterior region) *regio cruralis anterior*, a z tyłu znajduje się **okolica tylna kolana** (popliteal region) *regio genus posterior*, przechodząca w **tylną goleni** (crural posterior region) *regio cruralis posterior*. Na stopie rozróżniamy **okolice piętową** (calcaneal region) *regio calcanea*, **grzbiet stopy** (dorsum) *dorsum pedis* oraz **podeszwę** (sole of the foot) *planta pedis*.

MIANOWNICTWO ANATOMICZNE (ANATOMICAL NAMES) NOMINA ANATOMICA

Terminy używane w anatomii dzielimy na służące opisaniu:

- ciała ludzkiego,
- położenia ciała i wykonywanych ruchów,
- pozostałe.

Wszystkie terminy anatomiczne są zgrupowane w czterech podstawowych grupach, są to miana:

- ogólne,
- oznaczające kierunki ciała,
- określające kończyny,
- szczegółowe.

Terminów anatomicznych używamy w celu prawidłowego opisu narządów, pozycji kończyn, topografii innych struktur itp.

Na każdy spotykany w anatomii szczegół, narząd lub obszar ciała mamy najczęściej jedno miano, ale czasami używamy więcej niż jedno określenie, np.:

- **głowa** (head) *caput*,
- **szyja** (neck) *collum, cervix*,
- **klatka piersiowa** (thorax) *thorax*,
- **kończyna** (limb) *extremitas, membrum*,
- **żołądek** (stomach) *venter, gaster*,
- **serce** (heart) *cor*,
- **mózg** (cerebrum) *cerebrum*,
- **ręka** (hand) *manus*,
- **stopa** (foot) *pes*.

Używając terminu anatomicznego służącego do wyboru kierunku ciała – np. wzajemnych relacji elementów anatomicznych względem siebie lub w celu opisu topografii klinicznej położenia guza w narządzie bądź założonych szwów – mamy do wyboru następujące terminy, np.:

- **górnny** (superior) *superior*,
- **dolny** (inferior) *inferior*,
- **głęboki** (deep) *profundus*,
- **powierzchnowy** (superficial) *superficialis*,
- **przedni** (anterior) *anterior*,
- **tylny** (posterior) *posterior*,
- **boczny** (lateral) *lateralis*,
- **przyśrodkowy** (medial) *medialis*,
- **pośrodkowy** (median) *medianus*.

Przykładami terminów dotyczących kończyn – np. opisanie miejsca złamania kończyny lub topografii skrzywienia stawu – są:

- **bliższy** (proximal) *proximalis*,
- **dalszy** (distal) *distalis*,
- **promieniowy** (radial) *radialis*,
- **łokciowy** (ulnar) *ulnaris*,
- **strzałkowy** (fibular, peroneal) *fibularis, peronealis*,
- **piszczelowy** (tibial) *tibialis*.

Do opisu narządu, nerwu lub mięśnia używamy terminów szczegółowych, np.:

- **zastawka dwudzielna** (bicuspid valve) *valva bicuspidalis*,
- **krzywizna żołądka większa** (greater curvature) *curvatura ventriculi major*,
- **szczyt płuca** (apex of the lung) *apex pulmonis*,
- **ostroga tchawicy** (carina of trachea) *carina tracheae*,
- **rozdwojenie tchawicy** (bifurcation of trachea) *bifurcatio tracheae*,
- **głowa długa mięśnia dwugłowego ramienia** (long head of biceps muscle) *caput longum musculi bicipitis brachii*,
- **korzeń przyśrodkowy nerwu pośrodkowego** (medial root of median nerve) *radix medialis nervi mediani*,
- **kłykiec boczny kości udowej** (lateral condyle of femur) *condylus lateralis femoris*,
- **łąkotka przyśrodkowa** (medial meniscus) *meniscus medialis*,
- **więzadło poboczne łokciowe** (ulnar collateral ligament) *ligamentum collaterale ulnare*.

OSIE I PŁASZCZYZNY

Rozróżniamy trzy **osie** ciała:

- **podłużną** (longitudinal axis) *axis longitudinalis*,
- **poprzeczną** (poziomą) (transverse, horizontal axis) *axis transversalis (horizontalis)*,
- **przednio-tylną** (brzuszo-grzbietową) (anteroposterior axis) *axis anteroposterior, axis ventro-dorsalis*.

Oś podłużna – **czaszkowo-ogonowa** (superoinferior axis) *axis craniocaudalis* biegnie od góry ku dołowi w płaszczyźnie pośrodkowej, oś poprzeczna przebiega z prawej strony na lewą w płaszczyźnie poprzecznej, a przednio-tylna biegnie w płaszczyźnie poprzecznej z przodu do tyłu, równoległe do niej znajdują się osie strzałkowe.

Rozróżniamy następujące trzy **płaszczyzny**:

- **pośrodkową** (median plane) *planum medianum*,
- **czołową** (frontal plane) *planum frontale*,
- **poprzeczną** (transverse plane) *planum transversale*.

Płaszczyznę pośrodkową i równoległe do niej **płaszczyzny strzałkowe** (sagittal planes) *plana sagitalia* prowadzimy przez osie strzałkowe i podłużne. Płaszczyzna pośrodkowa dzieli ciało na dwie połowy, prawą i lewą – zwane **antymerami**.